

Bảo vệ cây cổ ở Việt Nam :

bứng « cây di sản » để bán làm cây cảnh !

ĐINH Trọng Hiếu, JJR 1956

Đây chỉ là một thí dụ của chủ trương « bảo vệ cây cổ » ở Việt Nam, trong đây chuyện « trồng đánh xuôi, kền thời ngược » là chuyện « thường », như bao chuyện « thường » khác.

Chè cổ thụ Suối Giàng là một đặc sản quý giá, có thể ở nước ngoài chúng ta khó tưởng tượng nổi. Đây là những cây, tuy không lớn lắm, nhưng là cây chè cổ hơn mấy trăm năm tuổi thọ. Khi muốn hái búp thì phụ nữ H'mông phải trèo lên cành cao mới hái được. Rừng chè cổ ở Suối Giàng vừa được công nhận là vườn « cây di sản », có bia đá, có vài hồng khánh thành, nghi thức rất đình đám :

400 cây chè Shan tuyết ở Yên Bái được công nhận là Cây di sản Việt Nam

Thứ 3, 19:00, 16/02/2016

VOV.VN - Những cây chè Shan tuyết cổ thụ này được các nhà khoa học xác định đây là thủy tổ của cây chè trên thế giới.

Ngày 16/2, quần thể 400 cây chè Shan tuyết cổ thụ tại xã Suối Giàng, huyện Văn Chấn, tỉnh Yên Bái đã được Hội Bảo vệ thiên nhiên và Môi trường Việt Nam [V.A.C.N.E.] công nhận là Cây di sản Việt Nam.

Lễ công nhận cây chè Shan tuyết là Cây di sản Việt Nam

Quần thể cây chè Shan tuyết cổ thụ xã Suối Giàng mọc tự nhiên trên dãy Hoàng Liên Sơn, ở độ cao từ 1.300 -1.800 m so với mặt nước biển, quanh năm được bao bọc bởi mây mù, tuổi đời từ 100 đến 300 năm. Những cây chè cổ thụ này được các nhà khoa học xác định đây là thủy tổ của cây chè trên thế giới [...].

Tại buổi lễ đón nhận Bằng công nhận cây di sản Việt Nam, Giáo sư, tiến sĩ khoa học Đặng Huy Huỳnh - Phó Chủ tịch Hội Bảo vệ thiên nhiên và Môi trường Việt Nam, Chủ tịch Hội đồng cây di sản Việt Nam khẳng định quần thể cây chè Shan tuyết ở Suối Giàng có những yếu tố đặc biệt để trở thành cây di sản của Việt Nam. Bên cạnh những giá trị lịch sử, văn hóa, hàng chục năm qua cây chè Suối Giàng còn được người dân ở đây khai thác, hiệu quả kinh tế cao, góp phần xóa đói giảm nghèo. [...]

Tuấn Xuân/VOV - Tây Bắc

<https://vov.vn/di-san/400-cay-che-shan-tuyet-o-yen-bai-duoc-cong-nhan-la-cay-di-san-viet-nam-479818.vov>

Thế nhưng, chưa đầy 2 năm sau, đã vang lên tiếng báo động :

Nguy cơ tan hoang rừng chè cổ thụ Suối Giàng (Thứ Hai 15/01/2018 | 09:11 GMT+7)

VH- Cây chè cổ thụ ở Suối Giàng (Yên Bái) xuất hiện từ bao giờ cho đến nay vẫn không ai biết, nhưng theo những người Mông [= H'mông] già nhất nơi đây thì từ đời cha, ông đã có những cây chè này rồi. Làm sao để ngăn chặn nạn "chảy máu" chè cổ thụ về xuôi làm cây cảnh vẫn đang là bài toán rất nan giải.

Một cây chè cổ thụ tiếp tục bị đào gốc, giá được chủ vườn "ưng" bán là 10 triệu đồng tại vườn

Theo thống kê của Ủy Ban Nhân Dân xã Suối Giàng hiện nay xã có gần 400 ha trồng chè, trong đó có gần 200 ha là cây chè cổ với hàng nghìn cây chè 100 và 300 năm tuổi. Mặc dù xã Suối Giàng không phải là nơi duy nhất có những cây chè cổ thụ nhưng xét về cả số lượng lẫn tuổi đời thì không đâu sánh được. Hàng trăm năm qua, cây chè cổ thụ đã đi vào đời sống và trở thành biểu tượng văn hóa của vùng núi tươi đẹp, hùng vĩ này. Chè trên đồi, chè trong vườn, chè mọc thành rừng, cây chè đi vào đời sống tâm hồn con người, gần gũi và thân thuộc, gắn bó như máu thịt với đồng bào. Và cũng bao đời nay, việc thu hái và chế biến chè Shan tuyết Suối Giàng đều được người dân nơi đây thực hiện theo phương pháp thủ công truyền thống của người Mông nên vẫn giữ được hương vị đặc trưng vốn có. Cây chè trở thành cây xóa đói giảm nghèo cho đồng bào dân tộc Mông ở Suối Giàng.

Nhưng nhiều năm trở lại đây, cây chè cổ thụ Suối Giàng trở thành cây cảnh cho những gia đình giàu có đặt ở sân vườn dẫn đến tình trạng người dân tộc Mông đã khai thác trái phép bán cho gian thương. Tình trạng này tưởng chừng như bị ngăn chặn khi lãnh đạo huyện Văn Chấn đã chỉ đạo chính quyền xã, kiểm lâm huyện tuyên truyền về việc không khai thác chặt phá cây chè tới bà con người Mông; tổ chức tuần tra kiểm soát rừng, đặc biệt là phạt nặng đối với các cá nhân đánh gốc cây chè cổ thụ đi bán.

Hố sâu này là chỗ cây chè cổ thụ hàng trăm năm tuổi đã bị đánh gốc đi bán ít ngày trước

Chủ trương và biện pháp là vậy song tình trạng này vẫn diễn ra “âm ỉ”. Nhiều cây chè cổ thụ đang được người dân tộc Mông rao bán và cũng đang có rất nhiều cá nhân bằng nhiều hình thức khác nhau đã qua mặt chính quyền xã, kiểm lâm địa phương mua bán, vận chuyển trót lọt cây chè cổ về xuôi.

Cây chè cổ thụ này đã được đánh vàng chuẩn bị được đưa lên xe mang về xuôi

Những hình ảnh mà chúng tôi ghi nhận vào những ngày đầu năm 2018 tại một vườn chè cổ ở bản Păng Cáng, xã Suối Giàng thì có 3 đến 4 cây chè cổ thụ hàng trăm năm tuổi, to nhất, đẹp nhất, có giá trị nhất đã và đang bị người dân đào gốc bán về xuôi. Chủ vườn chè hồn nhiên cho biết, cây vừa bán mang đi rồi có giá tại vườn là 10 triệu, 2 cây đang đánh gốc được người mua lựa chọn kỹ hơn thì đắt giá hơn một chút. Khi chúng tôi hỏi chủ vườn người Mông có còn bán chè cổ thụ nữa không thì chủ vườn chè vẫn gật đầu đồng ý và ra hiệu cứ vào vườn xem cây nào ưng ý để bàn giá cả. Có thể chính quyền xã, kiểm lâm hay

các cơ quan chức năng của huyện Văn Chấn chưa phát hiện và biết được ai là chủ mua thực sự của những cây chè cổ thụ. Nhưng ai cũng biết con đường để cây chè cổ thụ đi về xuôi, đến được sân của các ngôi biệt thự tiền tỉ thì chỉ có một con đường duy nhất mà ô tô đi được đó là đường từ xã Suối Giàng đến quốc lộ 32 ngay trước cổng Công an huyện Văn Chấn mà thôi. Vậy ở đây là do năng lực quản lý yếu kém của các cơ quan chức năng huyện hay có sự “móc ngoặc”, làm ngơ có chủ ý của một số cán bộ phụ trách tại địa phương ?

Xin được nói thêm rằng, vừa qua tỉnh Yên Bái đã phê duyệt dự án quy hoạch xây dựng khu du lịch sinh thái nghỉ dưỡng của huyện Văn Chấn. Với việc xây dựng khu du lịch theo hướng bảo tồn, giữ nguyên vẻ đẹp hoang sơ của núi rừng Tây Bắc, cùng tiềm năng du lịch của vùng chè cổ thụ quanh năm trong lành, mát mẻ và lòng mến khách của người dân Suối Giàng đang hứa hẹn với du khách một điểm đến lý tưởng cho hành trình du lịch về cội nguồn ở Yên Bái. Đây là chủ trương quan trọng nhất với người Mông để bảo tồn những bản sắc văn hóa truyền thống của đồng bào dân tộc Mông, đồng thời thúc đẩy kinh tế vùng cao phát triển, điều kiện quan trọng nhất giúp người Mông yên tâm “an cư lạc nghiệp”.

Nhưng nếu để tình trạng những cây chè cổ tiếp tục “mọc chân” chạy về xuôi như hiện nay thì ngay chính dự án tiền tỉ mà tỉnh Yên Bái đã bỏ ra sẽ không còn tác dụng. Việc cần thiết lúc này là phải chấm dứt ngay tình trạng mua và bán cây chè cổ thụ Suối Giàng và không có một lý do nào biện minh để có thể đưa được cây chè cổ Suối Giàng ra khỏi cửa rừng.

Nguyễn Nhật Thanh

<http://www.baovanhoa.vn/404-Error-Page/Tin-t%E1%BB%A9c/nguy160c%C6%A1-tan-hoang-r%E1%BB%ABng-ch232-c%E1%BB%95-th%E1%BB%A5-su%E1%BB%91i-gi224ng-1>

Tuy nhiên, từng theo dõi chuyện này từ khá lâu, tôi xin đưa một trích đoạn bài đăng trên báo *Lao Động* từ... hơn 10 năm nay :

Yên Bái:

Những cây chè cổ thụ bị... "làm thịt"

Lao Động số 94 Ngày 25/04/2007 Cập nhật: 9:28 AM, 25/04/2007

(LĐ) - Hàng chục cây chè shan tuyết cổ thụ ở vùng chè nổi tiếng bậc nhất Việt Nam ở xã Suối Giàng (huyện Văn Chấn) đã bị đào giết và bứng trồng đi nơi khác, phục vụ một thú chơi trọc phú.

Lãnh đạo chi nhánh ngành điện địa phương mang xe cẩu chuyên dụng đi cẩu cây chè hàng trăm năm tuổi được cả nước và thế giới tôn vinh về... biểu cấp trên.

"Lâm tặc" đánh bấu, khiêng chè cổ thụ qua UBND xã một cách vô tư... [...]

Tình trạng nhiều cây chè cổ thụ đã được "bứng" về trồng (mục đích là làm cảnh ngắm chơi ?) ở các cơ quan cấp tỉnh là có thật. Chính tại khu đặt trụ sở của Sở NNPTNT Yên Bái, hiện nay cũng đã được trồng 2 cây chè được bứng từ Suối Giàng về.

Tương tự, ngay ở Thành Phố Yên Bái, chè Suối Giàng cổ thụ được "bứng trưng bày" khá nhiều, tại : Một trụ sở đầu não của lực lượng công an (1 cây); của Nhà máy "chè đen" TP.Yên Bái (4 cây); một chi nhánh điện (5 cây); đơn vị ngành thuế (3 cây) [...]

Tuy cây chè được giao về cho từng hộ quản lý, chè không phải là cây gỗ quý hay quốc cấm gì, song những điều này không thể đồng nghĩa với việc ai chặt hay bứng bán chè cổ thụ thế nào là quyền của người ấy.

Và, cứ với tình trạng như hiện nay, thì Suối Giàng hoàn toàn có thể không còn chè cổ thụ trong vài năm tới.

Đỗ Doãn Hoàng

Những cây chè cổ thụ ở Suối Giàng đang được bứng đưa về phố... trồng chơi

Bỏ qua cái luận điệu hồ đồ cho rằng những cây chè cổ thụ này « được các nhà khoa học xác định là thủy tổ của cây chè trên thế giới », vì nó bất chấp luôn cả sự hiện hữu của những cây chè Trung Quốc (ở Phổ Nhĩ : 1800 năm tuổi thọ, hoặc ở Phong Thanh : 3200 năm tuổi thọ), chúng ta nên ghi nhận thái độ của một số truyền thông và của một số nhà báo ở Việt Nam đã mạnh dạn tố cáo những hành vi xâm phạm và hủy hoại môi trường như trường hợp bứng cổ thụ chè Shan tuyết Suối Giàng về làm cây cảnh. Đây chỉ là một thí dụ.

Kỳ tới, xin tiếp tục bàn thêm về việc bảo vệ cây cổ, là chuyện tôi thiết tha khi còn về Việt Nam nghiên cứu (1979-2003) cũng như bây giờ.

Đ.T.H.

Về cây chè ở Suối Giàng, xin đọc thêm :

- « Linh thiêng lễ cúng cây chè tổ Suối Giàng »

<https://thuvien.datviet.com/linh-thieng-le-cung-cay-che-to-suoi-giang.html>

- « Những cây chè tuyết cổ thụ »

<http://vietbao.vn/Phong-su/Nhung-cay-che-tuyet-co-thu/75016754/264/>